

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
Національного аерокосмічного
університету
«Харківський авіаційний інститут»
Олексій ЛИТВИНОВ
_____ 2025 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
з української мови як іноземної для здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня
у 2025 році

Харків
2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Здобувачі третього рівня вищої освіти, з числа іноземців або осіб, які не мають громадянства України, складають вступний іспит з української мови як іноземної. Під час вступу до аспірантури ці особи повинні виявити належні знання основ української мови, оскільки надалі цією мовою здійснюється викладання, відбувається усне й письмове наукове мовлення.

Матеріал програми дібраний з урахуванням цілей і завдань, що визначені комунікативними і пізнавальними потребами осіб, які вступають до аспірантури.

Основною метою програми з української мови як іноземної є визначення вимог для вступників до аспірантури з числа іноземців чи осіб без громадянства.

Програма передбачає перевірку навичок мовної і мовленнєвої діяльності в осіб зазначених категорій

Програма містить: – вимоги до мовних, мовленнєвих і комунікативних умінь абітурієнтів. Вони є описом видів компетенцій:

а) комунікативно-мовленнєві компетенції, що містять інтенції, ситуації і теми спілкування, вимоги до мовленнєвих умінь в аудіюванні, читанні та говорінні;

б) мовні компетенції (певні знання системи мови, уявлень про фонетику, графіку, лексикологію, словотворення, граматику, морфологію, синтаксис);

Програма вступних випробувань з української мови як іноземної для іноземних громадян відбувається відповідно до «Правил прийому на навчання до Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» в 2025 році» у вигляді тестування і складається з таких підрозділів:

1. Вимоги до мовних і комунікативно-мовленнєвих умінь абітурієнтів.
2. Список рекомендованої літератури.
3. Критерії оцінювання.

Іспиту приймає екзаменаційна комісія, склад якої затверджується наказом ректора Університету.

Абітурієнт, який успішно пройшов вступні випробування, може бути рекомендований до зарахування до Харківського національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»

ВИМОГИ ДО МОВНИХ І КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ АБІТУРІЄНТІВ

ЗМІСТ ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Орфографічні та пунктуаційні норми. Правопис голосних і приголосних. Чергування голосних. Чергування приголосних. Правопис префіксів і суфіксів. Спрощення груп приголосних. Правопис м'якого знака. Правопис апострофа. Подвоєння. Подовження. Зміни приголосних при словотворенні. Правопис великої літери. Правопис складних слів. Правопис прізвищ. Кома в простому реченні. Кома у складному реченні. Тире у простому і складному реченні. Двокрапка у простому і складному реченні.

Лексичні норми.

Уживання слів відповідно до їх значення. Уживання слів переносному значенні. Уживання омонімів, паронімів, синонімів, антонімів. Уживання запозичених слів. Діалектна лексика. Сленг.

Морфологічні норми

Іменник. Правопис закінчень іменників. Прикметник. Правопис прикметникових суфіксів. Уживання займенників. Правопис числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання дієприкметників і дієприслівників. Уживання прийменників.

ЗМІСТ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Вираження суб'єктно-предикатних відношень. 1. Конструкції з дієсловом-зв'язкою: *бути, являти собою, називатися, служити та іншими, що означають кваліфікацію предмета (явища ,процесу, події):* - *що - (це) що, - що є чим, - що являє собою що, - що називається чим, - що називають чим, - що носить назву чого, - що розуміється під чим, - що належить до чого, - що (хто) включає що до чого. Наприклад:* (Мова є засобом спілкування. М. Драгоманов був найбільш прогресивним діячем свого часу).

2. Конструкції з дієсловами: *мати, володіти, характеризуватися ,полягати та іншими, що означають характеристику предмета (явища):- що має що, - що володіє чим, - що характеризується чим, - що є характерним для чого, - що має характер чого, - що має який характер, - що вирізняється чим, - що є властивим чому, - що є притаманним чому;* та кількісну характеристику. *Наприклад:* (Новому українському правопису притаманна варіантність); - *що має довжиною (у довжину) (скільки) чого, висотою (у*

висоту), -шириною (у ширину), обсягом (об'ємом), діаметром (у діаметрі), - що дорівнює чому, - що складає (скільки) чого, - на долю чого припадає скільки чого, - що складає біля якоїсь кількості від чого (вміщує), - що займає більше, менше, в межах, - що вище, нижче, більше, менше чого наскільки, у скільки разів. Наприклад: (Безробіття у країні складає 5 %).

3. Конструкції з дієсловами: *служити, виступати, використовуватися та іншими, що означають призначення, використання предмета (процесу):* - що служить чим, - що служить для чого, - що виступає чим, - що використовується для чого, як - що застосовується для чого, як, - що призначається (призначено) для чого.

4. Конструкції з дієсловами: *складати, складатися, вміщувати та іншими, що означають склад і будову предмета:* - що складається з чого, - що входить до складу чого, - що вміщує у своєму складі що, - що має в собі що, - що вміщується в чому, - що включає в себе що, - що складає що.

5. Способи вираження суб'єкта й предиката. Узгодження суб'єкта і предиката.

5.1. Вираження суб'єкта:

5.1.1. Конструкції зі збірними іменниками.

5.1.2. Конструкції з кількісними сполученнями; порядок слів відповідно до комунікативної мети висловлювання: більшість присутніх згодна з прийнятим рішенням.

5.1.3. Конструкції з субстантивованими прикметниками, дієприкметниками і словосполученнями із займенником, поширеним підрядним реченням, диференціація конструкцій типу *все те, що ...*, *всі питання, які ...*.

5.1.4. Конструкції з неозначеними і заперечними займенниками; диференціація за значеннями неозначених займенників - *сь*, - *небудь*, - *де*; стилістична приналежність подібних конструкцій.

5.2. Вираження предиката.

5.2.1. Іменний тип предиката з дієсловом-зв'язкою *бути* і без дієслова-зв'язки. Вживання прикметника в ролі іменної частини предиката. Конструкції з порівняльним і вищим ступенем прикметника. Конструкції з дієсловом-зв'язкою *бути* і дієсловом-зв'язкою з іменною частиною,

вираженою словосполученням. Конструкції з дієсловами-зв'язками (називатися, вважатися, розглядатися, служити, виступати тощо) та іменною частиною, вираженою іменником або прикметником (значення кваліфікації, характеристики). Стійкі дієслівно-іменні словосполучення в такого типу конструкціях. Конструкції з дієсловами мати, характеризуватися, вирізнятися У ролі зв'язок при вираженні характеристики предмета.

5.2.2. Дієслівний тип предиката: при вираженні узагальненої особи; при вираженні узагальненої дії. Вид і час дієслова в даних конструкціях. Дієслівно-іменні словосполучення в конструкціях типу: зробимо висновок..., наведемо приклад. . . ; припустимо, що... . Конструкції з дієсловом та інфінітивом у ролі предиката. Конструкції з дієсловами починати – почати, кінчати – кінчити, продовжувати – продовжити і т.п. з інфінітивом недоконаного виду. Конструкції з дієсловами встигнути, пощастити, поталанити, вдатися з інфінітивом доконаного виду.

Конструкції з дієсловами хотіти, намагатися, прагнути, планувати. Стилiстична приналежність таких конструкцій. Конструкції з модальними словами треба, потрібно, слід, варто, доцільно тощо та інфінітивом у ролі предиката. Конструкції з модальними словами, що виражають можливість/неможливість здійснення дії. Диференціація конструкцій зі значенням неможливості і небажаності, заборони дії. Вид дієслів у таких конструкціях.

5.3. Деякі способи вираження суб'єкта й предиката:

5.3.1. а) неозначеною формою дієслова: Вирішити це завдання означає вивести країну з кризи; б) іменником за відсутності дієслова-зв'язки: Побудувати укриття для ЧАЕС – (це) головне на сьогодні завдання.

5.3.2. Способи вираження суб'єкта й предиката субстантивованими прикметниками, словосполученнями, поширеними підрядними реченнями. Роль дієслова-зв'язки є, наприклад: Головне – це своєчасне проведення аудиторської перевірки. Головне – це своєчасно провести аудиторську перевірку. Провести аудиторську перевірку своєчасно – це головне. Однією з найважливіших властивостей матерії є її змінність. Головне, що гальмує процес приватизації – відсутність професійного підходу й продуманої довгострокової програми.

5.3.3. Способи вираження предиката конструкцією з прийменником *у/в* та місцевим відмінком іменника: Перевага системного підходу – у його ефективності й економічності.

5.3.4. Основні особливості речень з однотипними предикатами, випадки опущення модальних предикатів типу *повинен, повинен бути, зобов'язаний тощо*, а також суб'єкта і предиката в таких реченнях: *У демократичній Україні всі повинні займатися своєю справою: Верховна Рада – приймати закони, Кабінет Міністрів – виконувати закони, Конституційний суд – стежити за дотриманням законів.*

6. Активні і пасивні конструкції

6.1. Активні конструкції:

- з перехідними дієсловами;
- з модальними словами *повинен, мав, треба, можна, слід, варто, потрібно та ін.*

6.2. Пасивні конструкції :

- з дієсловами з постфіксом *-ся*;
- з пасивними дієприкметниками (*прочитаний, зроблений*);
- з присудковими формами на *-но, -то*;
- з модальними словами *повинен, треба та ін.*

6.3. Конструкції з перехідними й неперехідними дієсловами типу: *припинятися-припиняти; змінюватися-змінювати; перетворюватися-перетворювати. Вираження характеру перебігу дії:*

1. Конструкції з дієсловами *доконаного і недоконаного* виду, що означають *завершеність/ незавершеність, тривалість/ результативність, однократність/повторюваність* дії. Творення видових форм дієслова. Конструкції з дієсловами *недоконаного й доконаного* виду в ролі предиката. Обставинні слова, що вживаються з цими дієсловами, зі значенням: а) *результат дії*; б) *процесу й тривалості дії*; в) *констатації дії*; г) *моменту завершення дії*; д) *повторюваності дії*; е) *однократності й миттєвості дії*. Конструкції з дієсловами *НДВ* при вираженні *одночасності дій* і з дієсловами *ДВ* при вираженні *послідовності дій*.

2. Конструкції з дієсловами *доконаного і недоконаного виду у формі минулого часу при передачі значень: констатації факту дії; збереження чи анулювання результату дії; дії, що повторювалася; дії, яка є результатом минулої дії; моменту виникнення стану чи початку дії.*

3. Конструкції з дієсловами *недоконаного виду, фазовими дієсловами в поєднанні з інфінітивом.*

4. Конструкції зі словами *не треба, не можна, не слід, не годиться, не раджу, на хочеться, досить, шкідливо та дієсловами недоконаного виду в інфінітиві зі значеннями небажаності, непотрібності, недоцільності, заборони.*

5. Конструкції з дієсловами *доконаного виду в інфінітиві зі значенням застереження, фізичної неможливості або потенційної можливості досягнення результату.*

6. Конструкції з дієсловами *хотіти, намагатися, планувати, розраховувати, радити тощо та інфінітивом доконаного виду зі значенням одноразової результативної дії.*

7. Конструкції з імперативом для вираження значень: спонукання до дії, прохання, вимагання. Синонімічність конструкцій: *не треба (не слід, не варто) припиняти роботу. Не припиняйте роботи.*

8. Конструкції з прямим об'єктом при перехідних дієсловах, об'єкт при іменниках, утворених від перехідних дієслів. Спостереження за дієслівним та іменниковим керуванням: *розробити програму – розробка програми; здійснити плани – здійснення планів.*

9. Семантичні групи перехідних дієслів. Словосполучення з кількома іменниками в родовому відмінку (*реалізація програми забудови міста*). Стилiстичний коментар. Творення віддієслівних іменників з суфіксами - **аці(я)**, -**ни(я)**, -**к(а)**. Випадки розбіжності дієслівного та іменникового керування типу: *перемогти кого? що? – перемога над ким? над чим?*

10. Конструкції з непрямым об'єктом. Прийменникове та безприйменникове керування дієслів. Групи дієслів, які потребують певного відмінка з прийменником чи без нього: *належати до розряду, довідатись про подію, думати про роботу; користуватися підручником, допомагати товаришу, керувати колективом.*

11. Дієслова із сильним та слабким керуванням: користуватися бібліотекою, працювати над дисертацією.

Синтаксичні аспекти дієслів

1. Конструкції з об'єктом дії при неперехідних дієсловах. Узагальнення матеріалу за лексико-граматичними і лексико-семантичними групами дієслів з однотипним керуванням. Випадки диференціації форми керування в залежності від лексичного значення полісемічних дієслів: відповідати викладачеві, відповідати за роботу, відповідати на питання; дійти висновку, дійти до зупинки.

2. Конструкції з дієсловами, створеними за граматичною моделлю, керування яких визначається префіксом: відмовитися від . . . , додивитися до кінця, скопіювати з оригіналу, виписати з журналу.

3. Конструкції: а) з локальним значенням: працювати на декількох верстатах, працювати в галузі біофізики; б) зі значенням стимулу, приводу, підстави: стверджувати на підставі фактів, критикувати за неохайність; в) мети: перевіряти метал на міцність; г) знаряддя, способу, методу дії: лікувати ультразвуком; д) атрибуту: зробити деталь із сталі; е) призначення: виступати в ролі опонента; є) умовно-часового значення: розмовляти в присутності декана.

Основні аспекти синтаксису

1. Структура складного речення: складнопідрядні речення з підрядними додатковими (із сполучником **що**). Складні речення, що передають констатацію факту (з ключовими словами говорити, сказати, заявляти, повідомляти, стверджувати, констатувати, підкреслювати, переконувати, доводити, запевняти, показувати, усвідомлювати тощо): Деканат повідомив, що збори факультету відбудуться в середу. Складні речення з авторизованим головним реченням (з ключовими словами: думати, гадати, вважати, розраховувати, зважати; думка, розуміння, уявлення тощо): Ми вважаємо, що результати експерименту треба перевірити. Складні речення, які передають логічний висновок (з ключовими словами та словосполученнями: висновок; приходити до висновку; виходити з того; це означає; очевидно): У розрахунках ми виходили з того, що дана величина є константою. Складні речення із сполучником **щоб**. Складні речення, які передають бажання (з ключовими словами: хотіти, бажати, прагнути, намагатися, мріяти, домагатися; бажання, прохання, прагнення): Батько мріяв, щоб син став освіченою людиною. Складні речення, які виражають

спонукання до дії (з ключовими словами: наказувати, просити, пропонувати, вимагати; вимога, наказ, пропозиція): Викладач _____ попросив, щоб студенти принесли словники. Складні речення, які виражають необхідність дії (з ключовими словами: необхідно, треба, потрібно; необхідність): Треба добре знати правила, щоб навчитися грамотно писати. Синонімія простих та складних речень. Складні речення зі сполучниками що і щоб при трансформації прямої мови у непряму. Наприклад: Письменник розповів про свої творчі плани. Письменник розповів, які в нього творчі плани. Викладач наполягає на необхідності виконання домашніх завдань. Викладач наполягає на тому, що необхідно виконувати домашні завдання. Мій товариш попросив мене прийти трохи раніше. Складні речення іншого типу. Вираження порівняння - зі сполучником як, також та співвідносними словами такий самий; - з прийменниками подібно (до кого, до чого), на зразок (чого) та ін.; - що є яким, у зіставленні (в порівнянні з чим), - що є яким на відміну від чого, - що збігається з чим, - що відповідає чому, - що подібне (є подібним) до чого, - що відбувається подібно чому, - що є тотожним чому, - подібність чого з чим виражається в тому, що, - що і що відмінні (є відмінними) за чим, - що і що (не) ідентичні з чим, - що і що протилежні (є протилежними) за чим, - що вирізняється чим від чого. Вираження зіставлення явищ: - іменником в орудному відмінку з прийменником з (зі, із); - конструкціями, що позначають пропорційну залежність - що є пропорційним (пропорційно) чому: що відбувається в міру зниження, підвищення, нагрівання тощо, розвитку, еволюції; що відбувається разом із тим, як знижується, підвищується, розвивається що; стільки..., скільки; чим ..., тим; - складним реченням із сполучними засобами ніби, наче, як, скільки, наскільки.

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Вступне випробування складається з письмової та усної частин:

1. Виконання лексико - граматичних завдань.
2. Читання тексту та виконання завдань, що перевіряють розуміння прочитаного.
3. Прослуховування тексту та виконання завдань, що перевіряють розуміння прослуханого (одне прочитання).

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Азарова Л.Є Українська мова для слухачів-іноземців підготовчого відділення. Збірник вправ і завдань: навчальний посібник / Л.Є.Азарова, І.Є.Зозуля, Л.В.Солодар. Вінниця: ВНТУ, 2010. 121 с.
2. Вальченко І.В., Прилуцька Я.М. Ласкаво просимо!: Навчальний посібник з української мови для іноземних учнів підготовчого факультету. Частина І. / І.В.Вальченко, Я.М. Прилуцька. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 387 с.
3. Вальченко І.В., Прилуцька Я.М. Ласкаво просимо!: Навчальний посібник з української мови для іноземних учнів підготовчого факультету. Частина ІІ. / І.В.Вальченко, Я.М. Прилуцька. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 305 с.
4. Вінницька В.М., Плющ Н.П. Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців / В.М.Вінницька, Н.П.Плющ. – К.: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 1998. - 244 с.
5. Вінницька В.М. Робоча навчальна програма з української мови для студентів іноземців початкового етапу навчання / В.М.Вінницька, К.Ю. Комоцький. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. - 91 с.
6. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання / М. Волощак. – К.: Просвіта, 2000.- 124 с.
7. Козачук Г.О. Українська мова. Практикум / Г.О. Козачук. – К.: Вища шк., 2001. – 208 с.
8. Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г. Практичний курс української мови / Г.О.Козачук, Н.Г.Шкурятяна. – К.: Вища шк., 2003. – 184 с.
9. Мелешко В.А Українська література. Повний курс підготовки для вступу до вищих навчальних закладів. / В.А.Мелешко, І.О.Радченко, О.М.Орлова, А.О. Панченков. – К.: Літера ЛТД, 2012. – 544 с.
10. Чистякова А.Б., Селіверстова Л.І., Лагута Т.М. Українська мова для іноземців: Підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А.Б. Чистякова, Л.І. Селіверстова, Т.М. Лагута. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2006. – 524 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ (ТЕСТУВАННЯ) З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Екзаменаційний білет складається з 40 тестових завдань. Оцінювання знань абітурієнтів здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів

Критерії оцінювання тестових завдання І

Екзаменаційний білет складається з 40 закритих тестових завдань (20 завдань з лексико-граматичної частини, 10 завдань з читання та 10 завдань-аудіювання). Серед запропонованих у білеті відповідей на тестове завдання вступнику слід обрати одну правильну. Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 3 бали, а неправильна - у 0 балів.

Результат іспиту розраховується за формулою: $80+k*n$, де К – кількість балів за правильну відповідь на питання, n – кількість правильних відповідей)

Мінімальна кількість балів за вступне випробування з якими вступник допускається до участі у конкурсі, складає 100 балів.

Якщо вступник отримав менше ніж 100 балів, то вважається, що він не склав іспит і до участі в конкурсі не допускається.

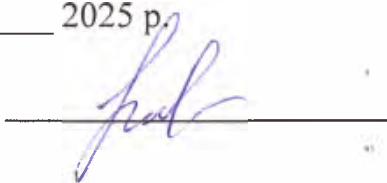
Іспит може проводитися в очному та дистанційному форматі.

Проведення іспиту в дистанційному форматі реалізовується через систему «Mentor»

Програму розглянуто й узгоджено на випусковій кафедрі 706 «Документознавства та української мови»

Протокол № __ від «__» _____ 2025 р.

Завідувач кафедри 706

Алла ПРИЛУЦЬКА